

Vurdering av søknader om SFU - finalerunde

1. Innledning

Med dette dokumentet foreligger vurderingen av de første søknadene om status som Senter for fremragende utdanning (SFU). Dokumentet beskriver først i korte trekk oppdraget og ekspertkomiteen som har vurdert søknadene, vurderingskriterier, søknads- og vurderingsprosessen. Deretter blir vurderingene av søknadene i runde to – finalerunde- presentert. Til slutt gir komiteen sin konklusjon og anbefaling til NOKUTs styre om hvilket av søkermiljøene som bør tildeles status som pilotsenter. Komiteens innstilling er enstemmig.

1.1 Oppdraget og komiteen

Kunnskapsdepartementet ga i brev av 30. juni 2010 NOKUT i oppdrag å etablere og forvalte en ordning med Sentre for fremragende utdanning (SFU) i høyere utdanning på bachelor- og masternivå. Status som Senter for fremragende utdanning skal tildeles miljøer som kan vise til fremragende kvalitet og innovativ praksis i utdanningen. I pilotfasen, som strekker seg fra senhøsten 2010 til utgangen av 2012, skal det etableres ett pilotsenter for fremragende utdanning innen lærerutdanning. SFU-ordningen vil etter planen åpnes opp for alle fagmiljøer etter at pilotfasen er gjennomført.

Vurderingen av søknadene er foretatt av en ekspertkomité oppnevnt av NOKUTs styre 9. juni 2011. Komiteen består av følgende personer:

- Utdannelsesdirektør Jørgen Thorslund, University College Lillebælt, komitéleder
- Professor Riitta Pyykkö, Universitetet i Turku
- Professor Per-Olof Wickman, Stockholms universitet
- Professor Roger Säljö, Göteborgs universitet
- Student Marte Hafr, Norsk studentorganisasjon

1.2 Søknader og søknadsprosess

Utlysning av midler til etablering av pilotsenter for fremragende utdanning fant sted 12. april 2011, med søknadsfrist 20. juni 2011. Det kom inn 8 søknader fra i alt 12 institusjoner. Følgende institusjoner søkte:

- Høgskolen i Bergen
- Høgskolen i Oslo og Akershus
- Høgskolen i Telemark i samarbeid med Høgskolen i Buskerud, Høgskolen i Vestfold og Høgskolen i Østfold.
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
- Universitetet i Agder
- Universitetet for miljø- og biovitenskap
- Universitetet i Stavanger
- Universitetet i Oslo i samarbeid med Universitetet i Tromsø

I første del av søknadsprosessen ble de skriftlige søknadene vurdert. I starten av september 2011 fikk søkerne tilsendt komiteens vurderinger. Fire søkermiljøer ble invitert til å delta i den videre vurderingsprosessen. Følgende miljøer deltok i finalerunden:

- Høgskolen i Oslo og Akershus
- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
- Universitetet i Agder
- Universitetet i Oslo i samarbeid med Universitetet i Tromsø

De fire søkermiljøene som gikk videre til finalerunden ble bedt om å sende inn supplerende dokumentasjon til NOKUT, med frist for innsending i midten av oktober, se punkt 1.4 nedenfor. Institusjonsbesøk til de fire miljøene ble gjennomført i slutten av oktober 2011.

1.3 Kriterier for bedømmelse¹

Et SFU skal utmerke seg både når det gjelder dokumentert utdanningskvalitet og når det gjelder senterets visjoner, strategier og planer for arbeidet med videreutvikling og innovasjon i utdanningen, samt planer for formidling og spredning av egen kunnskapsutvikling til andre miljøer. SFU-ordningen skal særlig fremme og premiere det arbeid som finner sted i interaksjonen mellom studenter, undervisere, støttetjenester og utdanningens kunnskapsbase. Det innebærer at det for alle typer utdanning vil bli lagt stor vekt på FoU-basering. For profesjonsutdanninger vil både FoU-baseringen og relasjonen til praksisfeltet være sentrale i vurderingene.

Søknadene er vurdert ut fra to hovedkriterier:

- 1) *Utdanningskvalitet.* Utdanningsmiljøets dokumenterte styrke sammenlignet med andre miljøer innen samme fag/emneområde, både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Komiteen har vurdert resultatfaktorer, prosessfaktorer og innsatsfaktorer. I vurderingen har sentrale aktørers tilbakemeldinger og oppfatninger om kvaliteten i utdanningen også inngått (eksempelvis studentevalueringer, tilbakemeldinger fra avtakere og lignende).
- 2) *Senterplan.* Senterets visjoner, strategier og planer for videre utvikling og innovasjon i utdanningen, og spredning av kunnskap om god utdanning både i og utenfor vertsinstusjonen.

1.4 Grunnlaget for vurderingene

I de åtte innkomne søknadene ble det i varierende grad tatt utgangspunkt i NOKUTs mal for utforming av SFU-søknadene. Enkelte søknader var utformet stringent i henhold til den oppsatte malen, mens andre søknader i liten grad tok hensyn til malen i utforming av søknaden. Flere søknader bar preg av at kvalitet i eksisterende utdanningsvirksomhet ikke ble dokumentert i tilstrekkelig grad. I noen av søknadene var også operasjonaliseringen av det tenkte senterets arbeidsområder, ledelse og styring lite tydelig.

- På bakgrunn av manglene i dokumentasjonsgrunnlaget ble derfor et utvalg av søkerne, de fire sterkeste, bedt om å sende inn supplerende dokumentasjon til NOKUT. Tre av de fire søkermiljøene som gikk videre til finalerunden ble bedt om å dokumentere kvaliteten i eksisterende utdanning tydeligere, mens den fjerde - Universitetet i Agder - ble bedt om å sannsynliggjøre addisjonaliteten ved en eventuell sentertildeling.

1.5. Komiteens arbeidsprosess

Ekspertkomiteen har i perioden august til november 2011 hatt fire arbeidsmøter, hvorav to heldagsmøter og to halvdagsmøter. Komiteen har også hatt utstrakt elektronisk kontakt. Komiteen har i samme periode gjennomført fire institusjonsbesøk.

¹ Rammer for SFU-ordningen, og kriterier for vurdering av søknader om SFU, finnes beskrevet i dokumentet *Krav og retningslinjer for SFU og kriterier for vurdering av søknader.*

Komiteen fikk tilsendt grunnlagsdokumenter og samtlige SFU-søknader i juni 2011. I komitémøte 10. august ble søknadene drøftet og det ble besluttet hvilke miljøer som skulle inviteres videre til finalerunden. I begynnelsen av september ble vurderingen av de skriftlige søknadene oversendt til søkerne, og det ble også bedt om kompletterende informasjon fra de fire søkermiljøene. I oktober ble det gjennomført institusjonsbesøk ved de fire søkermiljøene. Det samme programmet ble gjennomført ved alle fire institusjoner². Komiteen gjennomførte intervjuer med studenter, avtakere, vitenskapelig ansatte, senterledelsen og institusjonsledelsen(e).

2. Vurdering av søknadene

I det følgende gis komiteens vurdering av den enkelte søknad, basert på opprinnelig søknad, supplerende dokumentasjon og institusjonsbesøk. Etter at vurderingene av de fire søknadene er presentert, følger komiteens konklusjoner og anbefaling om tildeling av status som Senter for fremragende utdanning.

2.1 Høgskolen i Oslo og Akershus

Høgskolen tilbyr førskolelærerutdanning, grunnskolelærerutdanning, yrkesfaglærerutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning i estetiske fag, og utgjør et av Norges største miljøer for lærerutdanning. Søknaden tar utgangspunkt i de tre første, og beskriver etableringen av et Laboratory for Excellence in Teacher Qualifications (LTQ).

Konseptet bygger på en analyse av hvordan man skal møte de utfordringer lærerutdanningen står overfor. Søknaden angir tre problemstillinger som sentrale å bearbeide: koblingen mellom lærerutdanningen og det akademiske, relasjonen mellom fag og pedagogisk/didaktisk utdanning, og samspillet mellom forskningsbasert og erfaringsbasert kunnskap i lærerprofesjonen.

Den konseptuelle basen for senteret tar utgangspunkt i tre perspektiver. Dels skal man arbeide med praktiske synteser av kunnskap med relevans for lærere, dels modellere utdanningen på profesjoners "signature pedagogies", dels arbeide med begrepet om "contextual learning" som tar spesielt sikte på å tematisere hvordan man skaper broer mellom ulike aspekter av lærervirksomhet. Hensikten er at senteret skal drive innovasjonsvirksomhet innenfor tre områder: "assignment pedagogies", "learning in practice" og "assessment and feedback pedagogies". Konkrete eksperimenter skal initieres som pionerprosjekter, og disse skal baseres på fag/forskningsslitteratur og følges og vurderes nøye med det formål at kunnskapene skal kunne dokumenteres og føres videre.

Komiteen påpekte allerede i den innledende fasen av søknadsprosessen at søknaden fra HiOA var vanskelig å lese, ettersom den ikke var skrevet og strukturert i henhold til SFU-kriteriene. I tillegg var operasjonaliseringen av virksomheten ved senteret uklar. Den opprinnelige søknaden var ufullstendig i forhold til dokumentasjon av eksisterende virksomhet og indikatorer knyttet til dette. Kompletterende informasjon, som ble sendt inn før institusjonsbesøket, bidro imidlertid med informasjon om innsats- og prosessfaktorer og om resultat. Den tydeliggjorde dessuten de mer operasjonelle aspektene ved hvordan senteret er tenkt å virke. Ytterligere klargjøring framkom ved besøket. Ledelsesstruktur og arbeidsformer for senteret er forbedret i forhold til det som står i søknaden, og lokaler finns tilgjengelige. Komiteen noterer imidlertid at utvalget av intervjupersoner blant lærere, studenter og avtagere ble hentet fra en begrenset del av førskolelærerutdanningen.

Komiteens vurdering

Søknaden utgår fra et konsept om hvordan utviklingsarbeid innenfor lærerutdanning skal drives og hvordan fragmentering skal motvirkes. Høgskolen har bred erfaring og har drevet lærerutdanninger over lang tid med gode resultater. Det tenkte laboratoriet har til hensikt å arbeide med problem som er sentrale for alle lærerutdanninger. Konseptet er forankret i hele organisasjonen og såvel ledelse som lærere er fortrolige med hvordan arbeidet skal drives. Det er også en enighet om at de ideer som formuleres, er de samme som man i en hver sammenheng planlegger å videreutvikle innenfor organisasjonen. HiOAs omfattende lærerutdanning sannsynliggjør også at innovasjonene fra LTQ kan spres til andre miljøer i Norge. Både gjennom egen skoleforskning, som er temmelig

² Institusjonsbesøket til Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø ble gjennomført ved Universitetet i Oslo, med representanter fra begge institusjoner til stede.

omfattende, og forskningsaktivitetene i Senter for profesjonsstudier, finnes muligheter for å dokumentere og spre resultatene innenfor forskningsverdenen. Til disseminasjonen hører dessuten et nært samarbeid med praksisfeltet for de ulike utdanningene. Komiteen finner at konseptet forutsetter overblikk, styring og kontroll av utviklingsarbeidene for å sikre at disse gjennomføres på en slik måte som bidrar til utvikling av lærerutdanning.

Komiteen finner ideene bak LTQ interessante og nyskapende. De er vel integrerte i høgskolens strategiske arbeid og kan bidra til å stimulere og utvikle lærerutdanningen i Norge.

2.2 NTNU

NTNU tilbyr femårig lektorutdanning, treårig yrkesfaglærerutdanning og heltid eller fleksibel praktisk-pedagogisk utdanning. NTNU organiserer i tillegg utdanning for veiledere av nyutdannede lærere i skolene. Ved Program for Lærerutdanning finnes det også et skolelaboratorium for matematikk, naturvitenskap og teknologi.

Fokus i NTNUs søknad ligger på lektorutdanningen med innretning mot sterke fagdisipliner. Konseptet for CITE bygger på et intensivt samarbeid og integrasjon mellom fag og pedagogikk, praksis og forskning, universitet og partnerskoler. Ifølge søknaden er hensikten med CITE økt integrasjon mellom de "fire søyler i den integrerte lærerutdanningen": akademiske fag, fagdidaktikk, pedagogikk og praksis. CITE har en viktig funksjon i å styrke lærerutdanningens plass ved NTNU.

Dokumentasjonen gir et godt bilde av utdanningen, med høye søkertall og fornøyde studenter. Samtalene med vitenskapelig ansatte, ledelse, eksterne interessentgrupper og studenter bekreftet den oppfatningen av søkermiljøet som komiteen har fått på bakgrunn av søknaden og den kompletterende dokumentasjonen. Ledelsen ved NTNU har en tydelig vilje til å utvikle institusjonens kvalitet, og lærerutdanningen er sentral i dette utviklingsarbeidet. NTNU har sterke forskningsmiljøer og entusiastiske lærere med høy akademisk kompetanse. Fokus på FoU-arbeidet er meget positivt og NTNU har en ambisiøs forskningsagenda, som utgjør en viktig del av konseptet for CITE. I den femårige integrerte lektorutdanningen kan studentene velge mellom å skrive en disiplinfaglig eller didaktisk masteroppgave, men det er bare et fåtall av studentene som skriver didaktiske masteroppgaver. Komiteen mener at en bedre integrasjon mellom fagdisiplinene og pedagogikk er en klar utviklingsutfordring for NTNU. Dette kom tydelig til uttrykk i intervjuene med studenter og faglærere. Samarbeidet med kommuner og partnerskoler synes å ha utviklet seg positivt. Nær kontakt med praksisfeltet er en av NTNUs sterkeste sider.

Komiteens vurdering

NTNU har i de seneste årene lagt stor vekt på utviklingen av lærerutdanningen, og komiteen fikk et bilde av en fremgangsrik intern utviklingsprosess. Konseptet vektlegger integrering mellom lærerutdanningens ulike deler, hvilket er viktig, men som knapt kan betegnes som originalt. CITE finns allerede som et konsept og SFU synes å være et middel for å styrke det nåværende arbeidet og innretningen. Komiteen fikk flere positive bevis på en generell utviklingsaktivitet ved universitetet. Derimot kunne komiteen ikke helt klart konstatere hva som er nytt og innovativt i søknaden ut fra et nasjonalt perspektiv. Dessuten var planene for spredning av senterets kunnskaper og erfaringer vage. På bakgrunn av dette kan søknaden ikke komme i første rekke som SFU innen lærerutdanning.

2.3 Universitetet i Agder

Universitetet tilbyr flere lærerutdanninger. Det søkes om støtte til et Centre of Excellence for Inquiry in Mathematics Teacher Education. Søknaden tar utgangspunkt i et eksisterende anerkjent matematikkdiraktikkmiljø ved Institutt for matematiske fag. Ved instituttet undervises lærerstudenter i matematikk fra førskolelærerutdanning til videregående skole, både på bachelor- og masternivå.

Undervisningen i matematikk og matematikkdiraktikk er basert på ideen om "inquiry based learning communities" (IBLC). Dette er også det samlende konseptet for søknaden. IBLC bygger på grunntanken om et nært samarbeid mellom alle involverte på alle nivåer i lærerutdanningen, der integrering av praksis med teori, utvikling og forskning er hovedmålet. Hensikten er å spre dette konseptet til andre emner utover matematikk ved UiA, og at det også skal gjennomsyre den praksisbaserte delen av utdanningen. Det lokale utviklingsarbeidet knyttet til emner utover

matematikk skal skje i samarbeid med Pedagogisk utviklingscenter ved universitetet, og skal omfatte "collaborative action research projects" i lærerutdanningen med fokus på økt integrasjon og utvikling. Senteret har også til hensikt å disseminere konseptet nasjonalt til andre lærerutdanninger i matematikk gjennom å etablere nasjonale IBLC. Det nasjonale samarbeidet bygger på allerede veletablerte nettverk med andre høyskoler og universiteter som driver lærerutdanning. Søkermiljøet er et internasjonalt kjent miljø med internasjonal kompetanse. Miljøet har allerede status som Nordens største matematikkcenter.

Komiteen uttrykte allerede i sin første vurdering at søknaden er godt dokumentert og strukturert. De ulike faktorene (kriteriene) er tydelig beskrevet i søknaden, og det samme gjelder konseptet bak. Den kompletterende informasjonen, som ble sendt inn før institusjonsbesøket, ga et tydeligere bilde av addisjonaliteten, spesielt knyttet til spredning til andre emner ved lærerutdanningen ved UiA lokalt, blant annet gjennom utdanningen av lærere i norsk og naturvitenskap. Institusjonsbesøket bekreftet bildet av et nasjonalt og internasjonalt sterkt matematikdidaktisk miljø for forskning og lærerutdanning ved Institutt for matematiske fag. I det skriftlige grunnlaget og gjennom samtalen med avtakere, studenter og lærere ved andre institutter fremsto det imidlertid som at IBLC ikke er gjennomført for virksomheten/lærerutdanningen.

Komiteens vurdering

Konseptet om "inquiry based learning communities" og koblingen til arbeidet ved Institutt for matematiske fag med praksisnær integrering, forskning og utvikling er av nasjonal interesse i videreutvikling av lærerutdanning. Forskning og undervisning ved instituttet viser dessuten gode resultater knyttet til resultat-, prosess-, og innsatsfaktorer. Miljøet viser gjennom nasjonale nettverk gode muligheter for å disseminere konseptet innen matematikkfaget og til andre lærerutdanninger i Norge. Dokumentasjonen og besøket ved UiA gir imidlertid inntrykk av at søknaden og det grunnleggende konseptet for senteret er svakt forankret ved øvrige deler av lærerutdanningen, inkludert praksisopplæringen og samspillet med avtakerne. Dokumentasjonen reiser også spørsmål om addisjonaliteten. Det fremkommer ikke på en entydig måte hva et SFU skal føre til av innovasjoner og fornyelse innenfor lærerutdanningen i matematikk, utover den eksisterende virksomheten ved UiA.

Med utgangspunkt i kriterienes fokus på innovasjon og spredning kan søknaden ikke komme i første rekke som SFU innen lærerutdanning.

2.4 Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø

Universitetene har levert en felles søknad, med Universitetet i Oslo som vertsinstusjon. Institusjonene tilbyr femårige lærerutdanningsprogrammer, førskolelærerutdanning og praktisk-pedagogisk utdanning. Søknaden tar utgangspunkt i de tre integrerte, femårige lærerutdanningsprogrammene.

Det søkes om støtte til etableringen av Centre for Professional learning in Teacher Education - ProTed. ProTed innebærer et lærerutdannings samarbeid mellom Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø, der konseptet består i å utvikle en forskningsbasert og helhetlig lærerutdanning i samarbeid med partnerskoler. ProTed skal tjene som et strukturerende rom for systematiske eksperimenter med samlede lærerutdanningsprogrammer, som integrerer sterk forskningsforankring, tett samspill med avtakerfeltet og utdanning basert på dypt samspill av profesjons- og vitenskapsfaglige elementer. Planene inkluderer studenters deltagelse i FoU-arbeid med både internasjonale partnere, forskergrupper og søkernes universitetsskoler.

Søknaden er basert på et komplementært samspill mellom de to institusjonene, som søker å nyttiggjøre seg deres sterke sider, henholdsvis UiTs tette kontakt med avtakerfeltets utviklingsprosesser og UiOs meget omfattende forskningsmiljøer.

Søknaden dokumenterer en omfattende forskningsbakgrunn og sterk vitenskapelig kompetanse. Dokumentert utdanningskvalitet er i den opprinnelige søknaden beskrevet svakere, men senere utdypet gjennom detaljert dokumentasjon av studentprestasjonene, gjennomstrømning, studentenes vurderinger av utdanningen, samt relevans og samspillet med avtagere. I søknaden beskrives imidlertid nesten bare situasjonen ved Universitetet i Oslo,

og derfor var det først gjennom kompletterende informasjon og institusjonsbesøk mulig å vurdere hele konseptet. Samarbeidet med universitetsskoler/partnerskoler er en klar styrke, og ledelsen i begge miljøer er både sterk og engasjert. Søknaden frembringer en bred vifte av spredningstiltak inklusive policyfeltet.

Komiteens vurdering

Søknaden er utarbeidet på bakgrunn av en interesse for å utvikle den femårige lærerutdanningen gjennom integrasjon, forskningsbasering og samspill med praksisfeltet. På grunnlag av dokumentert utdanningskvalitet og de store ressursene universitetene disponerer, fremstår eksisterende utdanning som solid. Universitetene har dessuten samlet sett gode forutsetninger for å drive den virksomheten som beskrives i søknaden, og gode muligheter for spredning av kunnskap og erfaringer av betydning for utvikling av lærerutdanning nasjonalt. Samarbeidet mellom de to universitetene er i seg selv et uttrykk for dette. Komplementariteten mellom de to miljøene er en åpenbar styrke.

Den opprinnelige søknaden savnet et tydelig fokus. Kompletterende informasjon og besøk utdypet imidlertid konseptet. Arbeidet i senteret søkes prosessmessig holdt sammen av et antall work packages, som skal innkorporere eksisterende utvikling og forskning og samspill med avtakerfeltet. Kompleksiteten og ambisjonene er store, og dette kan medføre noen utfordringer. Slik sett vil en realisering av visjonen være avhengig av at det settes tydelige prosessmål, og kanskje også prioriteres underveis mellom de mange nevnte innsatsområder.

Komiteen finner at Centre for Professional learning in Teacher Education, gjennom sin samarbeidskonstruksjon, er uttrykk for en fremtidsrettet ansats som kan inspirere lærerutdannelse nasjonalt for både grunnskole og videregående skole.

3. Komiteens konklusjon og anbefaling

Som det fremgår av komiteens vurderinger har Høgskolen i Oslo og Akershus og Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø levert de to sterkeste søknadene om å bli valgt som Senter for fremragende utdanning. Det første Senter for fremragende utdanning bør følgelig komme fra ett av disse to miljøene. Begge søknadene kommer fra solide lærerutdanningsmiljøer og de ideene som presenteres for det kommende SFU-arbeidet representerer initiativer som har forutsetninger for å vitalisere og styrke sentrale deler av lærerutdanningen i Norge.

Etter komiteens mening er kvaliteten i de to søkermiljøenes lærerutdanningsprogrammer vel dokumentert, og begge vurderes også å ha et sterkt innovativt potensiale. Komiteen mener likevel at det ambisiøse ProTed, i kraft av senterets spredningspotensiale, med klart større sannsynlighet vil styrke den nasjonale kvaliteten i lærerutdanning. Dette potensiale er blant annet basert på senterets sterkt innovative karakter og det komplementære samspillet mellom de to universitetene, som omfatter de mest sentrale utfordringene for en profesjonsrettet og forskningsbasert lærerutdanning. På denne bakgrunn foreslår komiteen at Centre for Professional Learning in Teacher Education – ProTed ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø, gis status som Senter for fremragende utdanning.